De vraag is hier: wat regel bepaalt naar luid van Gods Woord in dezen strijd uw gedragslijn? En dan staat onder Christenen dit vast: »Als het op het uiterste komt, dan het aardsche vaderland prijs gegeven, om het hemelsche niet te verliezen: »wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig." Vluchten naar een ander land, is dan het wachtwoord der kinderen Gods óf de eere der martelaarskroon.

Maar als dit uiterste ons nu nog gespaard bleef, en we wel principieel voor dezelfde keuze, maar met fluweel omwoeld, werden geplaatst, dreigt het gevaar voor ontrouw dan niet nog bedenkelijker?

Wat bepaalt dan uw gedragslijn?

Dan is, zegt *de Doopersche*, vanouds mijn regel: »in een hoekske met een boekske", »Om het aardsche vaderland en wat dit meebrengt en eischt mij niet bekreund." En dwepend offervaardig begonnen zij hun loop, maar Jan van Leiden en de naaktloopers te Amsterdam waren het droevig uiteinde. Hun fout? Ze was deze: Dat ze het vaderland niet als gave Gods eerden, maar met de wereld vereenzelvigden. Voorts doorsnijding van den band tusschen schepping en herschepping; aardsch en hemelsch vaderland.

En dan zien wij van den anderen kant den effen heirweg der *Moderaten;* voor breuke schuw; van strijd afkeerig; mee afvloeiend in den stroom van het nationale leven; ja, in dien stroom ook wel dwaling en zonde, maar laat het doorwerken en doorgisten ook in de kerk, straks komt de waarheid gelouterd uit dezen smeltkroes te voorschijn. Zoo zongen de Moderaten aller eeuwen en altijd is hun refrein: »De kerk ondergeschikt aan de vaderlandsche eenheid; volksschool en volkskerk onder den Landvorst en dan nog eene Christelijke natie; want de Rabbi van Nazareth staat altijd nog boven Buddha. Maar luister niet naar het liedeke dezer vogelaars. Het is onwaar, wat zij u zingen. Op aarde triumfeert volstrekt niet altijd de waarheid, als ze met de leugen worstelt. Waar zijn de kerken van Azië en Afrika, der Hugenoten en der Walen, de eens zoo rijk gezegenden? En als de Moderaat dan, evenals de Verzoeker, het »er staat geschreven" van het *zuurdeeg* en het *onkruid* onder de tarwe en de *tweeërlei* visch in het net aanhaalt, dan werpen wij hem verpletterend: tegen »Ik ben gekomen, om *vuur* op de aarde te werpen". (Luc. 12 : 49).

Ook de *Calvinist* geeft een antwoord. Het staat in Art. 36 van onze Confessie. Hij kant zich tegen de Doopersche »mijdinghe" zoowel als tegen der Moderaten »vermenging," tegen stelsel is dat der N. Test. »Theocratie". Aan den Heere Heere de hoogheid en over het aardsche en over het hemelsche vaderland, en onder Hem, de magistraat op aarde met gezag bekleed en evenzeer onder Hem de Koning, dien Hij over Sion heeft gezalfd, de heerschappij over zijne volk. Het aardsche vaderland, geroepen om het hemelsche te dienen. Geen volkskerk, maar eer een kerkvolk.

Wel een Theocratie, maar een Nieuw-Testamentische. Aan de Overheid toekenning van wetgevende macht; geen proclameeren voor hun staten van Isrels strafwet; geen nabootsing van Isrels Theocratie, maar evenmin een *Hierarchische* Theocratie, waarbij men de Overheid wil verlagen tot dienaresse van het kerkelijk regiment. De Overheid, dit is hun standpunt, heeft een zelfstandige roeping en de Heilige Geest verleent haar eigen talent en bekwaamheid, om 't Woord Gods te doorgronden.

Zoo was hun keuze zonder weifeling. God Almachtig alleen de eere van aardsch en hemelsch vaderland. Maar voor elk terrein gaf de Souvereine God eigen instellingen, personen, krachten en talenten, eigen taak en roeping en dat met eigen verantwoordelijkheid.

Doch natuurlijk, dit hooge ideaal liet *tweeërlei* zeer onderscheiden mogelijkheid toe.

Overheid en Kerk konden loopen in het goede spoor en een enkel maal beliefde het God zulks aan een volk te schenken; ook aan ons een wijle onder de eerste prinsen van Oranje.

Edoch, en dit voorzag het Calvinisme, óók met onvolkomener verhoudingen moet gerekend. De Overheid kan buiten haar spoor gaan; de „vergadering der geloovigen", belijders, kon klein worden in de natie en het vaderland met al zijn instellingen zich eer *tegen* dan *voor* Gods kerke stellen. En juist deze toestanden zijn niet zeldzaam; zijn niet slechts van vroeger dagen, maar bestaan ook thans in onzen tijd. Immers ook nu doet de Overheid geen professie van de Gereformeerde religie; is slechts een klein deel van het volk nog belijdend en richt zich de groote stroom der maatschappij niet op de eere Gods. Tempels der wetenschap, maar daarin geen altaar voor den Schenker van alle genie en vorschend vermogen.

»Saecularisatie" is de kreet, weg met de toekomende eeuw! Komt het zoover onder des Heeren beschikking en oordeel, dan geldt natuurlijk een andere regel, dien ons Jesaia biedt als hij zegt: »Bindt de getuigenis toe, verzegelt de wet onder mijne leerlingen;" dan maant Groen, tot een *eigen apart gecreëerd terrein.* Isolement.

Reformatorisch, liever nog profetisch, wordt dan de roeping van het volk des Heeren.

Een profeet, »niet aangenaam in zijn eigen vaderland", juist omdat hij uit brandende liefde voor zijn vaderland tegen den vaderlandschen stroom oproeit. Dat is het karakteristieke van elk profetisch optreden, dat ge een roepen hoort uitgaan voor een hooger vaderland van een groep, die zich tevens met geestdrift werpt in het nationale leven; die tegen hoop op hoop profeteerend van een beter dageraad voor het lieve vaderland, vorst en volk tot »de Wet en het Getuigenis" tegugroepen.

Bij ons dus geen *Doopersche* mijdinghe, maar een *Calvinistisch* profetisch isolement. Zoo zag men bij ons eigen geïsoleerde gestichten voor 't werk der barmhartigheid; Ulrums afzondering; Ledeboers isolement; doleerende kerken; jongelingsvereenigingen; de anti-revolutionaire partij; de Christelijke pers; de school met den Bijbel; ten laatste een Vrije Universiteit. Een Universiteit en niet alleen een Godgeleerde kweekschool; want wij hadden nog hope ook voor ons nationale leven; Art. 36 stond ons niet vruchteloos in onze Confessie, maar diep in 't hart geschreven; ook de wetenschap is Gods; zonder wetenschap kan ons vaderland niet tieren en de schrikkelijke verwoesting der ongeloovige wetenschap kenden we.

Zoo verrees op onze erve een school der wetenschappen, die, uit hooger vaderland haar bezieling indrinkend, de heerlijke roeping opnam van het aardsche vaderland met die hoogere bezieling te benedijen.

En nu, men bespot en belacht ons. Wat willen die aemechtige Joden? Noemt ge dat eene Universiteit? Doch laat ze lachen! Over vijftig jaar, als onze zonen tot onze erfenisse ingingen, spreken wij elkander nader.

Niet de lach van den spotter noch de fiool der bitterheid van den benijder zal onzen bloei tegenhouden. Wel kan onze school ten verderve gaan door onze zonden. Als wij in geestelijke hoovaardij ons boven anderen gaan verheffen; als wij miskennen Gods gaven ook in ongeloovigen; in onze liefde voor het vaderland verkoelen; op mannen van naam in plaats van op den Eeuwige het oog richten, dan zou de Heere zijn adem van ons nemen en ging onze stichting sterven.

En zoo er reeds nu een beginsel van dat kwaad bij ons mocht zijn, zal de Heere ons daarom verwerpen? Neen! bij den Heere is ontferming voor 't wormpje Jacobs, mits op beding van belijdenis en het zoeken van verzoening.

Komt! Mannen broeders! laat ons dan ook nu, gelijk tot dusverre bij ieder onzer jaardagen, de aanspraakplaats van Gods heiligheid zoeken met dank in het hart voor genoten weldaden, met belijdenis van zonden, en bede om hulpe voor de toekomst.

Schikken wij ons, om onzen God te ontmoeten en roepen we eerst saâm naar den Hooge door aan te heffen van Ps. 27 : 5.

En hiermede eindigde een samenzijn dat drie volle uren duurde, maar niettegenstaande de tropische hitte, bleef de saamgevloeide schare, die alle hockjes en gaatjes bezet had, met ingespannen aandacht volgen.

W. & K.

Middelburg, 15 Juni 1887.

Het volgende stuk is opgezonden aan den Kerkeraad:

Aan den Eerwaarden Kerkeraad der Ned. Herv. Gemeente te Leiden.

Weleerwaarde Heeren!

De ondergeteekenden, lidmaten der Ned. Herv. Gemeente alhier, gevoelen zich in hun conscientie gedrongen zich tot hunnen kerkeraad te wenden met het dringend verzoek, dat hij de Reformatie der kerk alhier ter hand neme. Zij doen dit verzoek met vrijmoedigheid, omdat zij weten, dat reeds meer dan eenmaal krachtige stemmen uit dezen kerkeraad zijn opgegaan tegen het goddeloos drijven eener Synode, die zonder blozen willekeur stelt in de plaats van Gods Woord. Zij hebben hier vooral het oog op het openlijk verzet van den kerkeraad tegen den eisch der Synode, om jongelieden, die bij het doen hunner belijdenis zelfs de hoofdwaarheden des Christendoms loochenen, toch als lidmaten toe te laten. Wel is waar is het vertrouwen van velen in de gemeente, en ook van ondergeteekenden in den laatsten tijd, niet weinig geschokt; zoowel door het optreden hunner leeraars tegen broeders, die uit gehoorzaamheid aan Gods Woord, gebroken hebben met een kerkverband, dat demoraliseerend werken moet op allen, die er onder behooren, als door het besluit, om ook nu weer de lidmaten die door moderne predikanten zijn aangenomen in te schrijven. Toch geven zij alle hoop nog niet op.

Door dat verzet tegen de Synode heeft toch de Leidsche kerkeraad getoond te erkennen, dat in zake de regeering der kerk eene Hoogere Macht dan die der Synode moet gehoorzaamd worden, en dat hij het revolutie acht, zooals men het tegenwoordig wil doen voorkomen, indien men weigert zich te gedragen naar alles, wat de Synode goedvindt te gelasten.

Wat hun vooral vrijmoedigheid geeft om met hun verzoek tot hunnen kerkeraad te komen is, dat bijna al de opzieners dezer gemeente een ernstig woord hebben gericht tot hunne leeraars om hun te bidden, niet als vervolgers op te treden en dat zij, wij meenen op één na, geweigerd hebben hunne stem te geven aan het voorstel om de moderne lidmaten in te schrijven.

Mag een kerkeraad, die zoo beslist zich vroeger heeft uitgesproken, voortgaan zich te stellen onder eene macht, die aan loochenaars van den Christus vrijheid geeft de belijdenis van die kerk te bestrijden, en die als vervolgster optreedt van hen, die zich aan onze heerlijke belijdenis, en mitsdien aan Gods Woord, wenschen te houden? Mag hij het dulden en het lijdelijk aanzien, dat de Majesteit van den Koning der gemeente nog langer gesmaad worde?

Dat zou in strijd zijn met de belofte zoo door Herders als Opzieners bij de bevestiging in hun ambt afgelegd. Zij verzoeken daarom met bescheidenheid, en zij spreken uit naam van velen in de gemeente, van hunnen kerkeraad te mogen vernemen, of hij bereid is pogingen aan te wenden om van dat ongodelijk juk ontslagen te worden, dan wel of hij, in strijd met zijne roeping, zich denkt te blijven stellen onder eene macht, die naar Gods Woord in de gemeente des Heeren niet geduld mag worden. Zij vragen dit omdat zij als geloovigen ook op hun eigen ambt hebben toe te zien, en omdat zij de Reformatie der kerk liever door den kerkeraad zagen ter hand genomen.

Den kerkeraad wijsheid van boven en de leiding des Heiligen Geestes toebiddende, teekenen zij

B. DES HOUTER.
C. J. LEYH.
Lidmaten der gemeente.

Op dit schrijven is het volgende antwoord ontvangen:

Leiden, 4 Juni 1887.

Waarde Broeders!

Bij deezen heb ik de eer u mede te deelen, dat uw schrijven, d.d. Mei, in den Kerkeraad is voorgelezen, doch dat de daarin vermelde vraag niet kon in behandeling genomen worden.

Met de bede dat de Heer u en de Gemeente vervulle met Zijnen Heiligen Geest, blijf ik

Uw dw. Dr.,
E. CESAR SEGERS.
Scriba der Kerkeraads.
(*De Hollander.*)

AMERSFOORT. De heer J. de Roos, een der leiders van de Doleerenden alhier, heeft als lid van het Kiescollege bedankt.

— Indien de toevloed tot de godsdienstige samenkomsten der doleerenden alhier blijft, zooals die is, dan is van nu af het lokaal, waar zij vergaderen, veel te klein.

Niet alleen zijn alle plaatsen telkens al vroegtijdig bezet; maar Zondagmorgen stonden de hoorders zelfs op de straat terwijl de deur van 't lokaal geopend was.

Zonder twijfel zijn niet allen, die daar komen, het doleeren op kerkelijk gebied toegedaan; maar als zeker kan toch worden aangenomen, dat de preekgaven van den voorganger, den heer Ds. Bouman, veel volks trekken.

— Woensdag werd te Amersfoort een Classicaal Convent gehouden van reeds bestaande en aanstaande doleerende gemeenten, tencinde punten te bespreken voor het Synodaal Convent, dat in deze maand gehouden zal worden. Toegang hadden alleen zij, die benoemd zijn tot afgevaardigden naar het Synodaal Convent.

Deze zijn in grooten getale uit alle omliggende plaatsen opgekomen.

Voor Amersfoort waren tegenwoordig de heeren De Roos en Staverman.

(*De Oranjevaan.*)

Geschiedenis van de Kerk van Dordrecht.

Omtrent de inschrijving van de 64 moderne leden in de lidmatenboeken der gemeente, verzoekt men ons, ook naar aanleiding van het bericht dienaangaande in ons vorig nummer, het volgende op te nemen:

»De dag van inschrijving naderde. Hierover beslist echter niet de Kerkeraad, dit zij ter uwer informatie, maar de maandcommissie, die bestaat uit Praesis, Scriba en twee ouderlingen.

»Deze laatsten waren op tijd op hun post, maar Praesis en Scriba lieten op zich wachten. Eindelijk verschijnt Ds. Talma, omdat naar huid der berichten de praeses, Ds. van Hoogenhuijze (hetzij tot eere van ZEw. vermeld) geweigerd had zijn geweten met deze zaak te bezwaren.

»Een der ouderlingen bleef weigerachtig, de andere weifelde. »We zullen er over stemmen", zegt Ds. T., en zie nu was de moeielijkheid op eens uit. Twee stemmen vóór de inschrijving en één stem tegen.

»Kunnen nu sommige ouderlingen zeggen dat ze »toch gedaan hebben wat ze konden" en dat het »nu niet voor hun verantwoording is"? Mogen vooral zij dat zeggen die nog in 't begin van dit jaar zeiden: »Nu gaan we recht door" en »nu staan we als leeuwen"?

»In deze zaak juist moest het den ouderlingen nu toch duidelijk geworden zijn, dat al de schuld zit in de organisatie, die niet te verbeteren is, maar waarmee men moet breken.

»Helaas, de energie is er uit bij die mannen; de organisatie heeft hen in haar strikken verward. Want of ze al zeggen, dat als zij er uitgaan zij dan zich voegen zullen bij de Chr. Ger. Kerk, dit beteekent niets, omdat ze zoomin het een als het ander doen; zij blijven. Zij hebben voor de reformatie van de Kerk geen oog en hart; en zoo worden al meer de karakters onder het Synodale juk bedorven en het geweten verkracht".

(*Maas- en Merwebode.*)

Buitenland.

Frankrijk. Een Franschman over onzen kerkelijken strijd.

Een Franschman, denkelijk een predikant, die in Nederland gecollecteerd schijnt te hebben, en uit dien hoofde het meest in aanraking kwam met Ethische kringen, schrijft omtrent onze toestanden het volgende:

»Indien men in Frankrijk zeide, dat er in Europa een volk is, dat zich warm maakt voor de leer van de verkiezing, en dat dit volk, wat zijn temperament aangaat, het kalmste der wereld is, zou men denken, dat dit een paradox was. Dat volk bestaat toch, en de Hollandsche Gereformeerde kerk is tegenwoordig verdeeld in voor- en tegenstanders van de verkiezingsleer. Men loopt gevaar personen en zaken verkeerd te beoordeelen, wanneer men ze niet bestudeert in de lijst waarin ze geplaatst zijn. De Holl. Geref. kerk stamt direct af van de Reformatie in de zestiende eeuw, maar in hare geschiedenis komen tijden voor, waarin zij haast ingesluimerd is. Hare tegenwoordige kerkorde is haar door koning Willem I gegeven. Toen deze reorganisatie werd ingevoerd, heeft de kerk zich met laten gelden; alleen het goeddunken van den koning besliste. Laat ons er aanstonds bijvoegen, dat die organisatie in niets het godsdienstig leven belemmert. De grondwet, welke men wil herzien, waarborgt aan de predikanten der verschillende genootschappen het minimum hunner traktementen, men kan die traktementen vermeerderen, maar niet verminderen of opheffen. Langen tijd hebben de Hollanders noch Evangelische redenaars noch predikers gehad en wendden zich toen tot de Waalsche kerk om onderwezen en gesticht te worden. In de kerkeraadskamer der Waalsche kerk in den Haag vindt men boven aan de lijst van stemgerechtigden voor het kiescollege den naam van Z. M. den Koning der Nederlanden.

Vele aanzienlijke familiën behooren tot deze kerk, die tegenwoordig onder hare predikanten en leden uitstekende persoonlijkheden telt. Doch de Hollandsche kerk heeft er behoefte aan gevoeld een eigen bestaan te voeren; zij bezit uitnemende predikers en drijft de inwendige Zending; zij heeft hare weeshuizen, hare litteratuur, hare uitwendige Zending; zij heeft den lande poëten geleverd als Beets en Hasebroek.

Ofschoon de Hollandsche radicalen zeer negatief zijn, was toch de moderne partij in verval; de verschillende orthodoxe partijen vormden de meerderheid in de kerk. Het scheen dat hare victorie verzekerd was, toen plotseling de Calvinistische beweging ten gunste der predestinatieleer zich voordeed.

Uwe lezers weten dat deze beweging geleid wordt door den heer Kuyper. Als modern in de kerk gekomen, heeft Dr. Kuyper zich vervolgens verbonden aan de orthodoxe partij; daarna is hij het hoofd der Calvinistische partij geworden.

Van Dr. Kuyper zegt de schrijver o. a. dit: »Hij is een uitstekend theoloog, een machtig redenaar en een uitnemend leider, en was een tijdlang lid van de Staten-Generaal. Om zijne denkbeelden te doen triomfeeren, richtte hij een staatkundig dagblad en een godsdienstig weekblad op, stichtte eene Universiteit, waarvan alle hoogleeren geloovigen zijn en die tot basis het geloof der kerk heeft. De theologische studenten aan deze Universiteit kunnen krachtens de tegenwoordige reglementen geen predikanten der Holl. Kerk worden; men is bezig eene kerk voor hen te maken. De Amerikaansche Dr. Schaff zeide van hem, toen hij langen tijd met hem gesproken had, dat men zijns gelijken niet in Amerika had. De stelling, die Dr. Kuyper verdedigt, is eenvoudig en verleidelijk door hare absolute logica. Zij luidt: »De Gereformeerde Hollandsche Kerk heeft tot leerstelling en grondslag kerkelijke formulieren, die in de geschiedenis naam hebben; haar grondslag in de Calvinistische predestinatieleer. Ten onrechte heeft de Synode en hebben de andere kerkelijke besturen de moderne richting in de kerk toegelaten. De ware kerk is de historische; men moet die belijdenisschriften als grondslag voor de organisatie der kerk nemen; wanneer er een einde zal gekomen zijn aan den tegenwoordigen, wanordelijken toestand, zal men er maatregelen kunnen nemen om reglementen te maken, die meer in overeenstemming zijn met de vorderingen der Christelijke wetenschap."

Na allerlei dwaasheden over onze toestanden te hebben gedebiteerd, zegt de schrijver het volgende: »Sedert 1879 zijn de ouderlingen beroofd geworden van het recht, om deel te nemen aan het onderzoek, dat ingesteld wordt bij de zoogenaamde aanneming tot lidmaten en hun vragen in zake de leer te doen. De Synode laat hun enkel het recht om het bewijs van goed gedrag te weigeren, hetwelk noodig is om te worden toegelaten tot het heilig Avondmaal. De kerkeraad van Amsterdam, wiens meerderheid beslist Calvinistisch was, weigerde dit bewijs aan de aanstaande lidmaten, die verdacht werden van niet zuiver in de leer te zijn, de hand niet willende leenen tot iets, wat zij ontrouw noemden. Niettegenstaande het verzoek van het Classicaal Bestuur en de Synodale Commissie wilde de Kerkeraad op deze beslissing niet terugkomen en nam een besluit, waarbij de stoffelijke goederen der gemeente moesten bestuurd worden door het lichaam dat de gemeente vertegenwoordigt, ook al werd dit door een hooger bestuur afgezet."

Zoo gaat het door. Het gaat natuurlijk niet aan, om al de valsche voorstellingen, die de schrijver van onzen strijd geeft, aan te duiden. Kennelijk is de schrijver geheel te goeder trouw; de man heeft een collectereis gedaan, hier en daar een woordje opgevangen, het gehoorde tot een geheel verwerkt en meent nu in gemoede, dat hij het Fransche publiek eens goed heeft ingelicht omtrent Hollandsche kerkelijke toestanden. Niet eens schijnt hij op te merken, dat hij de grootste tegenstrijdigheden verkondigt. Duidelijk is het, dat hij zichzelf weerspreekt als op de eene plaats gezegd wordt, dat de synodale organisatie het Christelijk leven in niets belemmert, terwijl ook wordt medegedeeld, dat door dezelfde organisatie aan den ouderling alle medespreken bij de aanneming tot lidmaatschap is ontnomen.

Hoe het mogelijk is dat een predikant, die toch geacht worden kan eenigszins op de hoogte te zijn der kerkhistorie, beweert, dat wij eerst ons hebben laten onderwijzen en stichten door Waalsche predikanten, maar later omgezien hebben naar eigen herders en leeraars, is ons onbegrijpelijk.

Treurig is het, dat zulk een man het nog onderneemt, om met enkele pennestreken het streven der Gereformeerden, te veroordeelen.

WINCKEL.

Gereformeerde Gezindheid.

Synodale Genootschapskerken.

DRIETAL: Te Gouda: D. Beeckman; te Breda: M. F. van Lennep te Hoenderlo, en A. D. ter Haar Romenij te Dedemsvaart.

BEROEPEN. Scheveningen, C. B. Oorthuijs te Katwijk aan Zee. — Willemsoord, A. Gelderman te den Burg op Texel. — Nijehaske, A. Renier te Elspeet. — Harderwijk, H. ten Kate te Wapenvelde. — Harderwijk, H. v. Selms te Leerdam. — Wijckel (Gaasterland), D. M. Boonstra te Oud Alblas. — Serooskerken, H. Worst te Epe. — Roswinkel, A. J. Vermeer te Zwolle. — Koudum, Hh. Peter te Serooskerke (Walcheren). — Hedel, J. J. Ruijs te Mijnsheerenland. — Dussen, K. Straatsma te Biervliet. Brussel, A. Pijnacker Hordijk te Maastricht. — Brielsch-Nieuwland, H. van Veen te Arkel. — Stad aan 't Haringvliet, W. Petri te Poederooijen c. a. — Oldeboorn, D. J. v. Apeldoorn te Ijlst. — Spijk, H. G. Botermann, cand.

AANGENOMEN. Schalxum, A. Wassenbergh, emer. pred. te Bergum. — Lekkerkerk, A. van Oosten te Averaate (cl. Tiel). — Drumpt, W. J. Coenen te Beuningen (Gelderland).

BEDANKT. Baardwijk (cl. Heusden), V. Roos, cand. te Utrecht. — Aksel, A. J. P. van der Linden te Schoonrewoerd. — Geervliet, K. A. Nijenhuis te Asch (cl. Tiel). — Appeltern c. a. (cl. Nijmegen), H. ten Kate te Wapenvelde. — Winterswijk, A. W. L. Planten te Wije. — De Wijk en Ijhorst, A. F. Eilerts de Haan te Borger. — Everdingen, F. A. L. Westerbeek van Eerten te Meerkerk. — Eenige, N. H. Kuiper te Tinalinge. — Berlikum en Rosmalen, J. L. Bommerijn te Geertruidenberg. — Waddingsveen, J. Doorenbos te Oosterbierum.

Advertentiën.

EEN EVANGELIST,

34 jaar, gehuwd, zonder kinderen, geëxamineerd, bij de Classis en de Confessioneele Vereeniging thans werkzaam, wenscht **verplaatsing** om een doleerende kerk te dienen. Aanbevelingen van doleerende predikanten worden gaarne verstrekt. Brieven franco, lett. B. B., aan het Bureel van dit blad. (310)

TE KOOP

aan den meestbiedende: de vier laatste jaargangen van **De Heraut**, ingen.; alle de werken van FLAVIUS JOSEPHUS, met konstplaatjes van J. en K. Luiken, 1736, 5 halffrn. bnd.; C. M. V. D. KEMP, »Maurits van Nassau", 2 halffrn. bnd.; PRIESTLEY, »Verhasteringen van het Christendom", 2 deelen, halffrnn. Brieven, lett. T., aan K. GAASTERLAND, Berlikum, Fr. (314)

J. A. WORMSER, te **Amsterdam**, verzond:

Prospectus en Proefblad

VAN

POLITICA ECCLESIASTICA,

VAN

GIJSBERTUS VOETIUS.

Eene uitgave in de Nederlandsche taal van drie uit dit werkvertaalde

Kerkrechtelijke Verhandelingen.

Met eene voorrede van

Dr. F. L. RUTGERS.

Bij alle Boekhandelaren voorhanden. (312)

Heden verscheen:

Tweeërlei Vaderland.

Ter inleiding van de Zevende Jaarvergadering der VRIJE UNIVERSITEIT,

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Prijs *f* 0,50.

De uitgever J. A. WORMSER.

Amsterdam, 16 Juni 1887. (313)

De drie Formulieren van Eenigheid,

voor Kerkelijk gebruik uitgegeven door

Dr. A. KUYPER,

met en zonder KORT BEGRIP, **zijn geheel UITVERKOCHT.**

Een nieuwe uitgave is ter perse, om spoedig te verschijnen.

De uitgever J. A. WORMSER.

Amsterdam, Juni 1887. (301)

Calvijn's Institutie,

vertaald naar de laatste Latijnsche uitgave. Drie lijvige octavo boekdeelen.

Prijs *f* 11.50.

Uitgave van ZALSMAN, te *Kampen*.

Op 1 Juni a. s. verschijnt bij den uitgever C. J. HENDRIKS, te Klundert, **No. 1** van:

„DE KLEINE OPWEKKER."

Blaadje voor het volk over de Reformatie der Kerken.

Redacteur Ds. A. VAN VEELO.

Dit blaadje verschijnt elken 1sten en 15den der maand. Prijs per jaargang *f* 1.— franco p. p. Voor verspreiding bij vooruitbetaling 25 Ex. *f* 0.75, 50 Ex. *f* 1.30 en 100 Ex. *f* 2.25.

Vrije Universiteit.

De eerste predikant, die zijne studiën geheel aan de Vrije Universiteit heeft gemaakt, zal zijn de heer H. J. Reuijl van Kampen. (Hoe gaarne wij ook Ds. Houtzagers van Kootwijk onder de onzen tellen, was hij alleen aan onze stichting om de studiën te voleinden, die hij te Utrecht had aangevangen). De heer Reuijl kan nu eerstdaags ingezegend worden te Zevenhoven, waarheen hij beroepen is, aangezien hij den 1sten Juni jl. met goed gevolg zijn proponentsexamen heeft afgelegd te Aarlanderveen, voor de Classis Leiden en eenige predikanten buiten het ressort.

De tweede predikant zal zijn de heer C. W. J. Van Lummel, welke heer nu nog candidaat is, doch eerstdaags zijn proponents-examen hoopt af te leggen. Deze heer is reeds beroepen te Waarder. Bijna gelijktijdig met dezen hoopt ook den heer T. D. Prins tot de Heilige Bediening te worden toegelaten, welke heer reeds beroepen is te Wons. Verder hebben reeds met goed gevolg de heeren R. J. W. Rudolph, J. D. Van der Velden en H. R. Nieborg het candidaats-examen *in de theologie* afgelegd en zullen nog enkele zulks doen binnen zeer korten tijd. Onze doctorandus *in de rechtsgeleerdheid*, de heer Jhr. W. H. De Savornin Lohman, is druk bezig met het schrijven zijner dissertatie en hoopt daarna den doctorstitel te verwerven, zoowel bij ons als aan de Stedelijke Universiteit van Amsterdam; terwijl de heer I. Esser, candidaat in de rechten, het einde zijner academische loopbaan met rassche schreden ziet naderen. De heer F. F. C. Fischer Jr., candidaat *in de letteren*, geeft reeds geregeld een gedeelte der week onderwijs aan het Gymnasium te Zetten, terwijl hij het overige deel van zijn tijd wijdt aan de voorbereiding voor het doctoraal-examen, dat hem eerlang wacht.

Zoo groeit allengs het getal dergenen aan, die in de Kerk kunnen optreden om het Woord Gods te verkondigen, en in school en maatschappij, om ons heilig beginsel te vertegenwoordigen, en worden alzoo de practische vruchten der Vrije Universiteit zichtbaar. En nu eenmaal deze stroom begon te vloeien, blijft hij ook doorvloeien. Sommige menschen, zelfs redactien van bladen, schijnen niet begrepen te hebben, dat de eerste jaren voorbereidingsjaren waren, waarin niets naar buiten openbaar *kon* worden. Hun ongeduld deed hen reeds vragen: »Waar blijven de vruchten der Vrije Universiteit?" — Nu, dergelijke vraag, mits uit belangstelling gedaan, is verklaarbaar, doch de landman, die te spoedig rijpe vrucht wenscht te zien, verdient in zijn ongeduld getemperd te worden, wil hij niet bedrogen worden door den schijn. Bovendien duren de studiën aan onze Universiteit langer dan aan die der openbare inrichtingen voor Hooger Onderwijs, aangezien de propaedeutische studiën bij ons in het universitair onderwijs bleven opgenomen (zooals het tot 1876 altijd geweest is aan alle academiën hier te lande), terwijl deze aan de openbare inrichtingen voor Hooger Onderwijs zijn weggevallen en naar de gymnasiën overgebracht. Het onderwijs zal daardoor er bij ons niet minder grondig om zijn. Het is de ernstige wensch onzer Hoogleeraren en Curatoren, waarlijk *wetenschappelijke* mannen te vormen, doch dezulke, wier hoogste wetenschap toch altijd blijft, den Heere te vreezen en zijne inzettingen te bewaren. Worde onder ons het gebed dringender en overvloediger, dat de Heere dezen wensch ook in vervulling brengen moge. Hij, die gezegd heeft: »Wentel uwe werken op den Heere, en uwe gedachten zullen bevestigd worden", zal zulk een gebed ook niet onverhoord laten, omdat het Zijne eer bedoelt.

W. HOVY.

SCHOTSCHE ZENDINGSKERK.

GODSDIENSTOEFENING.

Zondagmorgen, 10 uur, F. W. A. KORFF.
Zondagavond, 6 uur, A. VAN OS.
Vrijdagavond, 8 uur, Vergadering met de leden der Afd. Amsterdam van de Nederlandsche Vereeniging voor Israël en Hierosolyma-Capta

ESTEY-ORGELS.

De beroemde **AMERIKAANSCHE ESTEY-ORGELS** blijven zich steeds onderscheiden door krachtvollen en liefelijken toon, hoogst duurzame constructie, werkelijke registers en sierlijk uiterlijk.

In alle modellen en prijzen voor Kerken, Scholen en huiselijk gebruik, bij:

G. A. GOLDSCHMEDING,

Hoofd-Agent voor Nederland.

WARMOESSTRAAT 141. AMSTERDAM.

NB. Doleerende Kerken worden opmerkzaam gemaakt op de gunstige gelegenheid die bestaat tot **Huren** van bovengenoemde **Orgels** voor onbepaalden tijd, tegen billijke conditie.

Men vrage CATALOGUS en PRIJSCOURANT.

OOST-INDIË.

Nederlanders, die dienstnemen bij het Indische leger, ontvangen, bij het aangaan van eene zes-jarige verbintenis,

een handgeld van DRIE HONDERD GULDEN.

Aanbrengpremie TIEN GULDEN.

Nadere inlichtingen zijn gratis te bekomen bij het Departement van Koloniën en bij alle Burgemeesters.

GEDRUKT TER KON. NED. STOOMDRUKKERIJ, WARMOESSTRAAT 106 TE AMSTERDAM.